International Journal of Political Science & Urban Studies • Uluslararası Siyaset Bilimi ve Kentsel Araştırmalar Dergisi
Cilt 7, Özel Sayı, Temmuz 2019, ISSN 2630-6263, ss. 101-118 • DOI: 10.14782/ipsus.594459

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA MAKALESİ

Bölgesel-Küresel Rol ilişkisi bağlamında Endonezya'nın 2000'li yıllarda ASEAN ve BM'deki Politikalarının Analizi

The Analysis of the Policies of Indonesia at ASEAN and the UN in 2000s in the Context of Regional-Global Relationship

Radiye Funda KARADENİZ*
Gonca OĞUZ GÖK**

Öz

Brezilya, Güney Afrika, Endonezya, Güney Kore, Meksika, Türkiye gibi devletler 2000'li yılların ilk yarısından itibaren hızla artan ekonomik güçleri, bölgesel düzlemde ve küresel yönetişim mekanizmalarında artan rolleri ile ön plana çıkacaktır. Güneydoğu Asya bölgesinde ASEAN'ın kurucu üyesi olan Endonezya, 2013 yılında kıtalar arası iş birliği platformu olarak ortaya çıkan MIKTA'ya katılmış, 2019-2020 BM Güvenlik Konseyi geçici üyeliğine seçilmiştir. 2000'li yıllarda Endonezya'nın gerek bölgesel düzlemde ASEAN, gerekse küresel düzlemde BM'de kendisini "küresel çıkarları ve hedefleri olan bir bölgesel güç" olarak tanımladığı görülmektedir. Bu çalışmada Defley Nolte'un(2010) ortaya koyduğu bölgesel-küresel rol ilişkisi analiz çerçevesi kullanılarak Endonezya'nın BM platformunda yükselen güç rolü ile bölgesel politikaları arasında nasıl bir etkişelim olduğu sorusuna cevap aranacaktır. Bu amaçla, Endonezya'nın 2000'li yıllarda ASEAN ve BM platformundaki resmi söylemleri, rol tanımlamaları ve politikaları analiz edilecektir.
Anahtar Kelimeler: Endonezya, bölgesel güç, küresel rol, ASEAN, BM

Abstract

States like Brazil, South Africa, Indonesia, South Korea, Mexico and Turkey have become the center of attention in international politics with respect to their economic growth as well as growing regional and global roles, especially in the first decade of 2000s. Indonesia, as being the founding member of ASEAN, has not only joined the informal global middle power initiative MIKTA, but also achived its non-permanent seat once again at the UN Security Council for 2019-2020 term. Indonesian policy makers have increasingly identified Indonesia as "a regional power with global interests/aims." Drawing on Defley Nolte's(2010) conceptualization of regional-global nexus, this study aims to analyze the interplay between Indonesia's regional power role at ASEAN and global role at the UN platform in 2000's.
Keywords: Indonesia, regional power global role, ASEAN, UN

* Yrd. Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi, İktisadi vce İdari Bilimler Fakültesi
** Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi

Makale Gönderim Tarihi: 18.12.2018
Yayına Kabul Tarihi: 15.03.2019

Giriş

Bölgeler ve bölgesel güçlerin, küresel politikada birer aktör olarak önemlerinin artmasına paralel olarak uluslararası ilişkiler çalışmalarında analiz düzeyi olarak da önem kazandığı görülmektedir. (Buzan&Wæver, 2003; Flemes, 2010; Nolte, 2010; Prys, 2012) Küresel yönetişim mekanizmalarında anahtar konuma ve karar verme mekanizmalarına hâkim olmamalarına rağmen, Brezilya, Hindistan, Güney Afrika, Endonezya, Güney Kore, Türkiye gibi devletlerin 2000'li yılların ilk yarısında bölgesel düzeyde artmaya başlayan liderlik rolleri, küresel yönetişimde söz sahibi olma isteklilikleri, bu devletleri anlamada bölgesel güç, orta ölçekli güç, yükselen orta ölçekli güç gibi kavramların sıkça kullanılmasını beraberinde getirmiştir. Nitekim, bölgesel güçler genellikle sadece maddi güçleri ile değil, bölgelerinde ve küresel düzlemde kendilerine biçtikleri "roller" ile de ön plana çıkan devletlerdir. Diğer bir deyişle, bölgesel liderliklerini küresel düzeyde etkili olabilmek için bir sıçrama tahtası olarak değerlendiren devletler olarak da tanımlanmaktadırlar. (Malamud, 2011) Bu anlamda, bölgesel güçler sadece kendi bölgelerinde etkin değil, aynı zamanda küresel güç hiyerarşisi içerisinde de önemli pozisyona sahip veya buna talip, istekli devletlerdir. (Nolte, 2010)

Güneydoğu Asya'da yer alan Endonezya 2000'li yıllarda öncelikle yükselen ekonomiler arasında gösterilen ve MIST (Meksika, Endonezya, Güney Kore, Türkiye) ya da N11 (next 11) olarak da tanımlanan "geleceğin yükselen 11 ekonomisi" (Bangladeş, Mısır, Endonezya, Iran, Güney Kore, Meksika, Nijerya, Pakistan, Filipinler, Türkiye ve Viyetnam) çerçevesinde kendisinden söz ettirmiştir. (Santikajaya, 2016, s:565) Cakarta, 2000'li yıllarda artan bir şekilde "bölgesel güç", "yükselen ekonomi", "yükselen orta ölçekli güç" olarak tanımlananmaya başlamıştır. Endonezya'nın gerek coğrafi konumu ve sahip olduğu maddi güç unsurları, gerekse de yumuşak güç unsurlarını güçlendirmesiyle 2000'li yıllarda Güneydoğu Asya'nın yükselen güçlerinden biri haline geldiği görülmektedir. Cakarta, Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği – ASEAN[1]'ın kurucu üyelerinden biri olarak sadece bölgesinde etkin liderlik "rolü" ve "kimliği" üstlenmekle kalmamakta, 2019-2020 yılları arasında Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Geçici üyeliğine seçilmesinde de görüleceği gibi BM gibi uluslararası örgütlerde de aktif olarak rol almaktadır. (Campos, 2018) Endonezya'yı diğer yükselen güçlerden ayıran unsurlardan en önemlisi ise bölgesel liderlik rolü olarak karşımıza çıkmaktadır. Amitaw Acharya'nın ifadesiyle Endonezya "*küresel hedeflerine bölgesel yolla ulaşmayı hedefleyen*" bir devlettir. (Acharya, 2015, s:2) Öte yandan, Brezilya, Güney Kore, Türkiye, Güney Afrika gibi 2000'li yıların başında yükselen bölgesel güçler olarak tanımlanan devletlerle kıyaslandığında, akademik anlamda halen Cakarta'nın bölgesel ve küresel rolünü anlamaya yönelik çalışmalar olgunlaşma aşamasındadır. (Acharya, 2015; Laksmana, 2011; Karim, 2018)

Bu çalışmada realizmin maddi, konstrüktivizmin de fikirsel güç unsurları kullanılarak Endonezya'nın bölgesel güç rolü, Defley Nolte'un (2010) ortaya koyduğu bölgesel-küresel rol ilişkisi bağlamında 2000'li yıllarda ASEAN ve BM platformundaki politikaları çerçevesinde analiz edilecektir. Bu anlamda Endonezya bu iki örgüt içerisinde kendisine hangi alanlarda ve

1 Bundan sonra Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği sadece ASEAN olarak ifade edilecektir.

nasıl bir liderlik rolü biçmektedir? Endonezya'nın bölgesel ve küresel rolleri arasında nasıl bir ilişki, gerilim ya da rol çatışması vardır? Bu sorulara cevap aramak amacıyla, çalışma kapsamında, Endonezya'nın 2000'li yıllarda ASEAN ve BM platformundaki resmi söylemleri, rol tanımlamaları ve politikaları analiz edilecektir.

Bölgesel Güç Rolü: Kavramsal Çerçeve

Bölgesel güç kavramının tanımı ve analiz çerçevesi üzerinde literatürde ortak bir uzlaşıdan bahsetmek oldukça güçtür. (Mehmetçik, 2019) Nitekim "bölge" ve "güç" gibi birçok farklı tanımı olan iki kavramı bünyesinde barındıran bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çerçevede düşünüldüğünde, hiçbir uluslararası ilişkiler teorisinin tek başına kavramı açıklamada yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir. Barry Buzan'ın ifadesiyle, "bölge" kavramı sıklıkla kullanılmakta ancak nadiren tam anlamıyla tanımlanabilmektedir." (Buzan, 1998, s:68) Benzer şekilde "güç" kavramını tanımlamada farklı uluslararası ilişkiler teorileri arasında çok farklı yaklaşımlar ve çok çeşitli güç tanımı söz konusudur. (Barnett & Duval, 2005)

Bölgesel güçler genellikle bulundukları bölgede yüksek nüfusa ve GDP oranlarına sahip devletlerdir. (Al & Mehmetçik, 2017) Güçlü konvansiyonel askeri kapasiteye ve bazen de nükleer silahlara sahiptirler. Yükselen ekonomiler olarak dikkat çekmektedirler. (Gok & Gok, 2016) Materyal kapasiteleri açısından genellikle "orta ölçekte" olmalarına rağmen, sadece bölgelerinde değil, BM gibi küresel yönetişim mekanizmalarında da etkin rol oynamayı hedeflerler. Bu anlamda da Flemes ve Nolte tarafından "yükselen orta ölçekli güçler" olarak da tanımlanmaktadırlar. (Flemes&Nolte, 2016) Bu ayrımın temelinde de literatürde "geleneksel orta ölçekli güçler" ve "yükselen orta ölçekli güçler" ayrımı yatmaktadır. (Jordaan, 2003) Şöyle ki, 1945'te Birleşmiş Milletler'in oluşumu sonrasında, Kanada ve Avustralya gibi devletler, sadece sahip oldukları materyal kapasite ile değil, BM platformunda üstlendikleri arabuluculuk, barışı koruma misyonlarına katılım gibi politikalarıyla "orta ölçekli güçler" olarak nitelendirilmiştir. Bu devletler orta ölçekli güç kimliğiyle ikinci dünya savaşı sonrası düzenin devamının ve istikrarının sağlaması yönünde politikalar izleyecektir. Dolayısıyla orta ölçekli güçlerin BM düzleminde çok-taraflılık yanlısı politikaları ve uluslararası örgütlerde "düzen sağlayıcı" rolleri ön plana çıkacaktır. Geleneksel orta ölçekli güçler uluslararası örgütler çerçevesinde hareket etme ve güçlü devletlerle mücadelede örgütler çerçevesinde koalisyonlar kurmayı hedeflemişlerdir. (Flemes&Nolte, 2016)

2000'li yıllarda ise G20 gibi örgütsel platformların ortaya çıkmasıyla birlikte G7 ve BRICS gibi gruplaşmaların içerisinde yer almayan Türkiye, Endonezya, Meksika, Güney Kore gibi devletler "yükselen orta ölçekli güçler" olarak tanımlanmaya başlamıştır. Bu devletler askeri harcamalar, gayri safi yurt içi hasıla (GDP) gibi birtakım maddi kriterler dolayısıyla büyük güçler ile küçük güçler arasında orta ölçekte konumlanmışlardır. Buna ek olarak, uluslararası politikada çok taraflılık yanlısı ittifaklar içerisinde olmaları, BM gibi platformlarda düzenin reformundan yana artan girişimleri gibi davranışsal faktörler ile ön plana çıkmışlardır. (Cooper & Dal, 2016)

Bu anlamda 2013 yılında ortaya çıkan MIKTA[2] gibi platformlar yükselen orta ölçekli güçlerin enformel iş birliği olarak dikkatleri üzerine çekmiştir. (Gok & Karadeniz, 2018)

Bölgesel güçler konusunda çalışmalarıyla ön plana çıkan Defly Nolte'a göre bölgesel güçler ile orta ölçekli güçler arasındaki temel farklılıklardan birisi "liderlik"tir. Nolte'a göre kendi bölgesinde liderliği kabul gören, bölge dışından, küresel boyutta da destek alan orta ölçekli güçler bölgesel güçlerdir. (Nolte, 2007) Buradan hareketle, Eduard Jordan ve Maxi Schuman bölgesel güçleri "yükselen orta ölçekli güçler" olarak tanımlamaktadır. (Jordaan , 2003) Nitekim bölgesel güçler de orta ölçekli güçler gibi diplomatik forumlarda liderlik rolü hedeflerler. Bununla birlikte bölgesel güçler orta ölçekli güçlerden farklı olarak bölgesel güvenlik ve bölgesel düzenin devamlılığı için sorumluluk üstlenen güçlerdir. (Flemes & Nolte, 2016) Öte yandan, son yıllarda "yükselen orta ölçekli güç" kavramının birçok farklı özellikteki devleti içerisinde barındırması, hepsini tek bir kavramla açıklamaya çalışması, orta ölçekli güç kavramını daha da belirsiz hale getirmesi gibi analitik kısıtları dolayısıyla çok açıklayıcı olmadığı da ileri sürülmektedir. (Jordaan, 2017)

Bölgesel Güçleri analiz eden Maxi Schoman, bölgesel güçlerden bahsedebilmek için üç kriterin önemli olduğuna vurgu yapmaktadır. (1) Bölgesel güç potansiyeli olan devletin iç siyasi dinamikleri devletin bölgesel güç rolü oynamasına müsaade edecek şekilde istikrarlı olmalıdır. (2) Bu devlet bölgesel güç olmak için gerekli olan maddi imkanlara sahip olmanın yanı sıra, bu konuda bir "isteklilik" ortaya koymalıdır. (3) Bölgesel gücün liderlik rolü bölge devletleri tarafından da kabul görmelidir. Bölge dışından büyük güçlerin de bu rolü desteklemeleri/kabul etmeleri önemli olsa da yeterli değildir. (Nolte, 2010)

Flemes ve Nolte'un ifade ettiği gibi, hiçbir uluslararası ilişkiler teorisi tek başına bölgesel güçlerin dış politika davranışlarını açıkmada yeterli olamamaktadır. Bölgesel ve uluslararası yapısal faktörler ya da güç dağılımı ve maddi kapasiteler gibi faktörleri ön plana alan realist ve neo-realist yaklaşımlar bölgesel güçlerin ortaya çıkışını ve dış politika davranışlarını anlamamıza yardımcı olsa da, tek başına yeterince açıklayıcı olmamaktadırlar. Bu anlamda, devletlerin bölgesel liderlik konusundaki fikirleri, üstlenmek istedikleri roller, bölgesel ve uluslararası düzen algıları ve çıkar tanımlamaları da önemli hale gelmektedir. (Flemes & Nolte, 2016) Defley Nolte'un da ifade ettiği gibi devletlerin sert-maddi güç unsurlarına sahip olmaları gerekli, ancak yeterli bir kriter değildir. Bölgesel güç rolü söz konusu olduğunda devletlerin kendilerinin bölgesel ve küresel düzeyde oynamak istedikleri rollere yönelik kimlik tanımlamaları da belirleyici olmaktadır. Bu anlamda bölgesel güç rolünün konstrüktivizmin de ileri sürdüğü üzere bir sosyal kategori olduğu söylenmektedir. (Nolte , 2010) Stephan Schrim bölgesel güçleri tanımlamada sert güç unsurları ile rol tanımları, bölgedeki diğer devletlerin algılarının ve sonuçlara etkileme kapasitesinin da önemli birer değişken olduğunu ileri sürmektedir. Bu anlamda da Schrim "kaynaklar üzerinde güç" ile "sonuçlar üzerindeki güç" şeklinde bir ayrımı ortaya koymaktadır. Diğer bir deyişle, sadece maddi güç unsurlarına sahip olmak değil, bölgesel ve küresel düzlemde sonuçlara etki edebilme yetisi de ön plana çıkmaktadır. (Schirm , 2010)

2 Meksiya, Endonezya, Güney Kore, Türkiye ve Avustralya'nın bir gayri resmi işbilirlği platformu olarak 68. BM Genel Kurulu kapsamında, 25 Eylül 2013 tarihinde ilk dışişleri bakanları toplantısını yaparak hayata geçmiştir.

Özetlemek gerekirse, belirlenmiş bir bölge içerisinde bir aktörün "bölgesel güç" olduğunu saptayabilmek için realist ve liberal teorilerin vurguladığı gibi askeri, ekonomik ve yumuşak güç unsurlarına sahip olunmalıdır. Buna ek olarak, sosyal inşacı teorilerin vurguladığı, bahse konu aktörün bir "rol tanımı" olması ve bu rol tanımının diğer bölge ülkeleri nazarında bir karşılığının bulunması gerekmektedir. Ayrıca farklı güç unsurlarına dayalı güç projeksiyonun bölgesel ve küresel düzlemde sonuç vermesi de önemli bir faktördür. (Kutlay & Dinçer, 2012, 68)

Analiz Çerçevesi: Bölgesel Güçleri tanımlamada Bölgesel-Küresel Rol İlişkisi

Literatüre bakıldığında orta ölçekli güçlerin uluslararası örgütlerdeki politikaları, niş diplomasisi gibi kavramlara referansla sıkça tartışılmış ve orta ölçekli güçlerin çok taraflı politikaları konusunda geniş bir literatür göze çarpmaktadır. (Cooper, 1997; Jordaan, 2003; Robertson, 2017) Bununla birlikte, bölgesel güçlerin küresel düzlemde üstlendikleri roller, bölgesel rol ile küresel rolleri arasında nasıl bir ilişki olduğu konusunda yapılan çalışmalar halen olgunlaşma aşamasındadır.

Bölgesel güçler genellikle bölgesel liderliklerini küresel düzeyde etkili olabilmek için bir sıçrama tahtası olarak değerlendiren devletlerdir. (Malamud, 2011) Bu devletler sadece kendi bölgelerinde etkin devletler değil, aynı zamanda küresel güç hiyerarşisi içerisinde de önemli pozisyona sahip veya buna talip devletlerdir. Nolte'un ifadesiyle bölgesel güçler "*küresel ve bölgesel güç hiyerarşisi içerisinde düğümlenmiş*" devletlerdir. (Nolte, 2010) Birçok bölgede de güç ve etki kurmak isteyen bu devletler bu amaçlarına ulaşmak için bölgesel örgütlere başvurmaktadırlar. Buradan hareketle, bölgesel güçlerin güçlerini bölgesel ve uluslararası örgütlerdeki politikaları ve burada kararları etkileme kapasiteleri ile de ölçülebileceğinin söylemek mümkündür. (Flemes & Nolte, 2016) Bu anlamda bölgesel güçler orta ölçekli güçlerde olduğu gibi çok taraflılık yanlısı devletlerdir. Bölgesel ve uluslararası örgütler vasıtasıyla güçlerini arttırmayı hedeflerler. Bölgesel güçlerin çoğu bölgesel düzlemde entegrasyon ve kurumsallaşmayı hedefler ve bu da bölgesel düzenlerin oluşmasına hizmet edecektir. Bununla birlikte, Mryman Prys ve Stephan'ın da ifade ettiği gibi, bölgesel güçler sadece bölgesel düzlemde değil, aynı zamanda küresel örgütlerde de artan görünürlüğü olan devletlerdir. (Prys, 2012; Stephan, 2012)

BM Güvenlik Konseyi daimi üyeliği gibi statülerinin olmaması ve uluslararası sisteme doğrudan etki etme kapasitelerinin sınırlı olması nedeniyle çok kutupluluk bu ülkelerin en önemli dış politika önceliklerinden birisi haline gelmektedir. Bu nedenle küresel hegemon devlet ya da devletlerin gücünü dengelemeye yönelik çok taraflı iş birlikleri içerisine girmenin yanı sıra, çok kutupluluğa geçmeyi sağlamak amacıyla BM gibi küresel örgütlerde etkilerini artırmaya çabalarlar. Küresel düzlemde etkili olmak için bölgesel liderlik kapasitesi olan devletlerin, bölgesel rollerini küresel düzlemde ulusal çıkarlarını gerçekleştirmek için konsolide etmeleri gerektiği öne sürülmektedir. (Ebert&Flemes, 2018, s:9) Daniel Flemes, Brezilya örneği üzerinden bölgesel güç rolünde küresel ve bölgesel düzlemlerin birbirine karşılıklı bağımlılığını analiz etmiştir. (Flemes , 2016) Yine Nel ve Stephen IBSA devletleri (Hindistan, Brezilya ve Güney Afrika)

üzerine yaptıkları çalışmada bu devletleri bölgesel güçler olarak tanımlamışlar ve uluslararası örgütlerde nasıl politikalar izledikleri ve düzene bakışları gibi konuları analiz etmişlerdir. Mariio E. Carranza, Brezilya ve Hindistan üzerine yaptığı çalışmasında "bölgesel-küresel bağ" yaklaşımı çerçevesinde bu iki devletin küresel güç olabilmeleri için bölgesel faktörlerin etkisini ve bölgesel gücün küresel rolle ilişkisimi teorik boyutuyla incelemektedir. (Carranza, 2017) Bölgesel güçlerin uluslararası örgütler içerisinde nasıl politikalar-stratejiler izlediği sorusuna cevap arayan Stephan, IBSA ülkelerini (Hindistan, Brezilya, Güney Afrika) analiz ettiği çalışmasında, bölgesel güçlerin uluslararası örgütlerdeki politikalarını üç temel strateji çerçevesidnde açıklamaktadır. Buna göre bölgesel güçler uluslararası örgütlerde uluslararası düzene ve hegemon devletlere karşı (1) dengeleyici, (2) bozucu (3) eklemlenmeci olmak üzere üç strateji çerçevesinde hareket etmektedirler. (Stephan, 2012)

Dolayısıyla, küresel analiz düzeyine göre, bir bölgesel gücün liderliğinin gerçekleşmesi için bunun küresel düzlemde de kabul görmesi önemli hale gelmektedir. Bu anlamda, bölgesel güçlerin küresel siyasi ve ekonomik düzende ne kadar etki sahibi oldukları daha da önemli hale gelmektedir. BM gibi küresel yönetişim mekanizmalarında ne derece etkili oldukları, "sonuçlar üzerindeki etki" (power over outcomes) olarak değerlendirilmektedir. (Ebert & Flemes, 2018, s:9) Flemes'e göre eğer bölgesel güçler kendi bölgelerinde liderlik rollerini elde ederler ise, küresel düzlemde bir bölgesel güçler karteli-koalisyonu oluşturarak uluslararası politikada da kural koyan, düzen kurucu aktör rollerini üstlenebileceklerdir. (Flemes, 2016) Nolte bölgesel güçleri tanımlayan özellikler arasında, bölgelerin çıkarlarını küresel düzlemde de savunan devletler olmalarının altını çizmektedir. (Nolte, 2010, s: 893) Bununla birlikte, Nolte'un da ifade ettiği gibi bölgesel güçler aynı tiyatroda farklı sahnelerde farklı roller oynamaya çalışan aktörler gibidirler. Birinci sahnede, yani kendi bölgelerinde, bölgesel güç hiyerarşisinde bölgesel düzeyde liderlik ve istikrar yanlısı bir politikayı savunurken; ikinci sahnede, yani küresel düzlemde, düzene meydan okuyor olabilirler. Bu farklı roller birbirleriyle çelişerek, zaman zaman inanılırlık, güvenilirlik ve kredibilite sorunlarına neden olabilecektir. (Nolte, 2010, s: 901) Kısacası, bölgesel güçlerin bölgedeki politikaları ile küresel rolleri arasında ikircikli bir durum olması halinde bir "rol çatışmasının" kaçınılmaz olabileceği söylenebilir.

Bölgesel liderlik rolüne yönelik teorik yaklaşımlar içerisinde realist ve konstruktivist yaklaşımlar ön plana çıkmaktadır. Buna göre sadece realizmin iddia ettiği gibi devletlerin bölgelerindeki güç kapasiteleri ve bunların diğer devletler tarafından ne derecede kabul edildiği değil, aynı zamanda kendilerine bölgesel ve küresel düzlemde biçtikleri roller ve kendi kimliklerini ve çıkarlarını nasıl tanımladıkları da belirleyici olmaktadır. Çalışmanın bundan sonraki bölümünde realizmin materyal, konstrüktivizmin de fikirsel güç unsurları kullanılarak Endonezya'nın bölgesel güç rolü, çalışmada ortaya konulan bölgesel-küresel rol ilişkisi bağlamında 2000'li yıllarda ASEAN ve BM platformundaki politikaları çerçevesinde analiz edilecektir. Bu anlamda Endonezya bu iki örgüt içerisinde kendisine hangi alanlarda ve nasıl bir liderlik rolü biçmektedir? BM düzleminde 2000'li yıllarda etkin bir bölgesel güç rolü oynadığından bahsetmek mümkün müdür? Endonezya'nın bölgesel ve küresel rolleri arasında nasıl bir ilişki-gerilim vardır?

2000'li Yıllarda Endonezya'nın Bölgesel ve Küresel Rolleri

Endonezya'nın gerek coğrafi konumu ve sahip olduğu maddi güç unsurları,[3] gerekse de yumuşak güç unsurlarını güçlendirmesiyle 2000'li yıllarda Güneydoğu Asya'nın yükselen güçlerinden biri haline geldiği görülmektedir. Acharya ise sadece maddi güç kapasitesi, başka bir deyişle dünyanın dördüncü büyük nüfusa sahip ülkesi olması, ekonomik göstergeler açısından performansının yükselmesi, örneğin özellikle 1997 Asya Finans Krizi'nden sonra 2010-2016 yılları arasında GSMH'nın %37 artması – ki bu onu G20 üyesi yapmıştır – değil aynı zamanda dünyanın ABD ve Hindistan ardından üçüncü büyük demokrasisi olması, kalkınma ve istikrar alanlarında kendisini normatif bir aktör olarak tanımlamasının da Endonezya'nın yükselen bir güç olarak ortaya çıkmasında etkili olduğunu vurgulamaktadır.(Diez & O'Donnel, 2017, s:15)

Robison da Sukma ve Acharya'nın 'köprü' ve 'model olma' rollerinin uluslararası sistemde kabul görmesi ile Cakarta'nın yumuşak gücünün artmasından, aynı zamanda 2000'li yıllarda iktidarda olan Yudhoyono ve Widodo dönemlerinde ise liderlerin retoriklerinin de ekonomik göstergeler yanında yükselen güç kimliğini güçlendirdiğinden bahsettiğini belirtmektedir. (Robinsan, 2016) Cakarta, Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği – ASEAN'ın kurucu üyelerinden biri olarak sadece bölgesinde etkin liderlik rolü üstlenmekle kalmamakta, 2019-2020 yılları arasında Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Geçici üyeliğine seçilmesinde de görüleceği gibi BM gibi uluslararası örgütlerde de aktif olarak rol almaktadır. (Campos, 2018) Fakat, bazı yazarlar örneğin Fearly ve White ise Endonezya'nın yükselen güç olması için yeterli ekonomik, askeri ve diplomatik kapasitesinin olmadığına vurgu yapmaktadır. (Fealy & White, 2016) Bu konu halihazırda literatürde tartışılmaya devam etmektedir. Burada 2000'li yıllarda Cakarta'nın bölgesel ve küresel düzlemde hangi rolleri ön plana çıkardığı ve bunlar arasında nasıl bir ilişki olduğuna bakacağız.

Endonezya'nın dış politikasına yön veren etkenler coğrafi konumu, nüfusu gibi maddi faktörlerden çok 1940'lardan itibaren kurumsallaşan normatif değerleri, bağımsız ve aktif-*Bebas Aktif* doktrini ve sömürgeciliğe karşı mücadelesi olmuştur. 1998 yılında sona eren Suharto'nun otoriter rejimi sonrası *Reformasi* döneminde, 1999-2004 yılları arasında etnik ve dinsel çatışmalar ve sürekli değişen iktidarlar sonrası 2004 yılından itibaren ilk kez halk oyu ile iktidara gelen Susilo Bambang Yudhoyono döneminden (2004-2014) itibaren orta ölçekli bir güç olarak Endonezya, uluslararası arenada daha etkili bir aktör olmaya başlamıştır. 2014 yılından beri Başkan Jokowi Widodo döneminde ise küresel düzlemde Jakarta'nın uluslararası alanda büyük güçlerle ikili ilişkilerini geliştirdiği ve bölgesel ve küresel sorunlar karşısında daha fazla aktif rol üstlendiği görülmektedir.

Endonezya, 1945 yılında bağımsızlığını kazanmasından itibaren, 'bağımsız ve aktif' bir dış politika izlemiştir. (Sukma, 1997, s.231-241) 'Bağımsız' oluşu, dış politikanın herhangi bir güç odağından bağımsız olarak tasarlanmasını belirtirken 'aktif' kısmı ise uluslararası ilişkilerde aktif olarak yer alarak bölgesel ve küresel düzende yer almayı vurgulamaktadır. Bu doktrin BM ve ASEAN gibi uluslararasası kurumlarda yer alarak ülkenin yumuşak gücü ile içinde bulunduğu bölgesel ve küresel ortamı dönüştürebilmeyi ve içişlerine karışmama ve çok taraflılık gibi prensiplere bağlı

3 Ek 1'deki tabloda Endonezya'nın gücünün materyal unsurları belirtilmektedir.

olmayı ifade etmektedir. Endonezya'nın demokratikleşme sürecinin de yumuşak gücünü artırdığı belirtilmektedir. (Laksmana, 2011) *Bebas – Aktif* politikası 2000'li yıllarda Yudhoyono ve Widodo hükümetleri tarafından Cakarta'nın uluslararası sistemde yükselen güçler arasında yer almasına olanak kılacak şekilde yeniden yorumlanmıştır. Örneğin Başkan Yudhoyono'nun '*zero enemies, a million friends*-sıfır düşman milyonlarca dost' (Piccone&Yusman, 2014), politikası ve adını eski Dışişleri Bakanı Natalegewa'dan alan Natalegewa doktrini (Natalegawa, 2014) temelini bağımsız ve aktif politikasının oluşturduğu ancak Endonezya'nın değişen dünya koşullarına adapte olarak ürettiği yaklaşımlardır.

Başkan Yudhoyono'nun politikası Cakarta'nın Güneydoğu Asya'da ASEAN çerçevesinde üstlendiği bölgesel roller ile etki alanını sürdürmeye devam etmesiyle beraber küresel düzlemde diğer devletlerle de ikili iş birliğini artırmasına atıf yapan çok yönlü politikayı ifade etmektedir. Soğuk Savaş dönemindeki gibi blok politikalarının bölgedeki ülkelerin ilişkilerini zedelediği bir zemin yerine dinamik denge denilen, bölgede baskın bir hegemon gücün olmadığı bu dönemde karşılıklı saygı ve ortak güvenlik ve refaha dayalı bir bölgesel güvenlik anlayışına ihtiyaç olduğu vurgulanmaktadır. (Natalegawa, 2014) 2008 dünya ekonomik krizi sonrası ortaya çıkan dünya düzeninin yeni güçlerin siyaset sahnesine çıkmalarına elverişli ve gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş ülkelere daha az bağımlı olduğu bir ortam yarattığını düşünen Endonezya 2000'li yıllarda aşağıda ayrıntıları ile belirtileceği üzere ASEAN çerçevesinde bölgesel bir güç olarak özellikle güvenlik alanında liderlik rolü üstlenmeye devam etmiş, ancak küresel düzlemde de BM çerçevesinde yönetişime katkı sağlayan bir aktör olmuştur.

4.1 2000'li Yıllarda ASEAN Çerçevesinde Bölgesel Rolü

Bebas Aktif politikası doğrultusunda Soğuk Savaş döneminde Bağlantısızlar Hareketi'nin başını çeken Endonezya, ASEAN'ın da kuruluş sürecine öncülük etmiştir. Yüzölçümünün genişliği, nüfusunun büyüklüğü ve Hint ve Pasifik Okyanusları arasında jeostratejik açıdan Asya ve Avustralya'yı birbirine bağlayan köprü görevi görmesi gibi gücün mateyal unsurları 1960'larda izlediği *Konfrontasi* politikası ile birleşince komşularında kuşku ve güvensizlik yaratmış ancak 1966'da Birleşmiş Milletler ve 1967'de de Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği –ASEAN'ın kurucu üyesi olması ve Konfrontasi döneminin sona ermesi ile Endonezya güvenlik ihtiyaçlarının içinde bulunduğu bölgesel ve uluslararası kurumlar aracılığı ile sağlanacağına inanmıştır. Öyle ki ASEAN Endonezya'nın dış politikasının köşetaşı olmuştur. ASEAN'ın da benimsediği hatta ASEAN Yolu'nu oluşturan ilkeler içişlerine karışmama, çoktaraflılık ve bölgesel istikrar gibi normlar Endonezya'nın 'bölgesel huzur' ve 'oydaşma inşası' gibi Güneydoğu Asya'da güvenlik söylemine etki eden nosyonlar olmuştur.

1967 yılında kurulan Asya-Pasifik Bölgesi'nde en eski bölgesel bir örgütlerden biri olan ASEAN, Asya-Pasifik bölgesindeki en uzun ömürlü uluslararası örgütlerden birisidir. Soğuk Savaş döneminde bölgede algılanan en önemli tehdit, komünizm etkisi altında, sömürge deneyimleri

taze olan Malezya, Singapur, Endonezya, Filipinler ve Tayland[4] bağımsızlıklarını korumak ve bölgede barış ve istikrarı sağlamak hedefiyle Bangkok Deklarasyonu'nu yayınlayarak ASEAN'ı kurmuştur.[5] 1980 ve 1990'lı yıllarda, Brunei Sultanlığı, Laos, Vietnam, Myanmar ve Kamboçya ile birlikte üye sayısı 10'a ulaşmıştır.[6]

Kurucu ülkeler, 1976 yılında Dostluk ve İşbirliği Antlaşması ile "ASEAN Yolu" olarak bilinen işbirliği ilkelerini resmileştirmişlerdir.[7] Söz konusu ilkeler 'Güneydoğu Asya İşbirliği ve Dostluk Anlaşması (TAC)'nda şu şekilde sıralanmıştır (Demirbaş & Aydın, 2014, s:75): Tüm ulusların ulusal kimliklerine, toprak bütünlüklerine, eşitliğine, egemenliğine saygı, içişlerine karışmama prensibi, farklılıkların ve sorunların barışçıl yollardan çözümü, güç tehdidi ve kullanımının yasaklanması, üye ülkeler arasında etkin işbirliği,her devletin ulusal varlığını dış müdahaleden, yıkıcılıktan ve zorlamadan özgür bir biçimde sürdürme hakkı." (Demirbaş & Aydın, 2014, s:75) ASEAN yolu, ASEAN'ın bölgesel bir örgüt olarak ortak kararlarını söz konusu ilkelere göre alma sürecidir. Danışma ve uzlaşı inşası ASEAN'ın karar alma sürecinin temel unsurlarıdır. Bu anlamda bu sürece "çatışma çözümü yerine çatışmadan kaçınma sanatı" da denilmektedir. (Narine, 1999) Acharya da ASEAN Yolu'nu "konsültasyon ve oydaşmaya dayalı karar verme süreci olarak" tanımlamaktadır. Bu bağlamda ASEAN, kurumsal açıdan diğer bölgesel bütünleşme örneklerinde gördüğümüzün aksine zayıf bir bürokrasiye sahip olmuştur. Sekretaryası bile 1976 yılında kurulmuştur. TAC'de ifade edilen devletlerin içişlerine müdahale etmekten kaçınılması ilkesi bağlayıcılığı olmayan kararlar alınmasına neden olmuş, diplomasi ve konsensüs gibi araçların öne çıkmasını gerektirmiştir. ASEAN'ın kuruluş ve gelişme yıllarında üye ülkelerin en temel ihtiyacı kendi iç güvenliklerini sağlayıp, bağımsızlıklarını pekiştirmek olduğu için ASEAN'ı bu amaçları gerçekleştirmek için araçsallaştırdığı görülmektedir.

Konfrontasi döneminden sonra Endonezya'nın komşularını tehdit etmeyen ve saldırgan olmayan kontrollü bir dış politika benimsemesi bölgenin güvenlik belkemiğini oluşturmuş, bu da diğer ASEAN üyelerinin örgüt içinde Cakarta'yı 'eşitler arasında birinci' konumuna getirerek liderlik rolünü benimsemesine yol açmıştır. (Emmers, 2014, s: 547.) ASEAN içinde Endonezya'nın temel hedefi bağımsız ve aktif dış politikası çerçevesinde bölgeyi bölge dışı büyük güçler arasındaki güç yarışından koruyarak otonomisini sağlamaktır. Her ne kadar Soğuk Savaş sonrası 2000'li yıllarda bölgede artan ABD-Çin rekabeti bölgesel otonominin korunmasını güçleştirmekte ve Endonezya da askeri açıdan ABD ile savunma alanında örneğin Amerikan askeri teçhizatı alarak ya da ortak askeri tatbikatlar yaparak işbirliğini artırmaya başlasa da başkan Yudhoyono döneminde 'dinamik denge' yaklaşımı çerçevesinde, 'ASEAN'ın merkeziyetini've 'otonomisini' koruyacak şekilde diğer güçlerin Asya-Pasifik bölgesi ile ilişki kurabileceği belirtilmiştir. (Emmers, 2014, s: 548) Cakarta'nın 2000'li yıllarda ASEAN çerçevesinde bölgesinde oynadığı liderlik rolü siyasi

4 Bölgede sömürge haline gelmemiş tek ülke Tayland'dır.

5 The Asean Declaration, 8 Ağustos 1967, http://www.asean.org/news/item/the-asean-declaration-bangkok-declaration (Erişim: 12.08.2018)

6 "ASEAN Member States", http://www.asean.org/asean/asean-member-states/ (Erişim: 12.08.2018)

7 "Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia, Indonesia", 24 Şubat 1976, http://www.asean.org/news/item/treaty-of-amity-and-cooperation-in-southeast-asia-indonesia-24-february-1976-3 (Erişim: 12.08.2018)

ve güvenlik alanları ile sınırlı kalmakta, ekonomik alanı kapsamamaktadır. Ekonomi alanında liderlik rolünü ASEAN Serbest Ticaret Bölgesi ve ASEAN Ekonomik Topluluğu kurulması önerilerinde de görüleceği üzere Singapur üstlenmiştir.

ASEAN'da güvenlik alanında liderlik rolü oynadığının bir göstergesi ASEAN Güvenlik Topluluğu'nun kurulması önerisidir. Bu öneri Singapur'un ekonomik topluluk önerisini tamamlayıcı bir güvenlik topluluğu inşa etmeyi hedeflemiştir. 2003 yılında ASEAN devlet ve hükümet başkanlarının Bali Concord II toplantısında 2020 yılına kadar ASEAN ekonomik, güvenlik ve sosyo-kültürel topluluklar kurulması hedeflenmiştir. 2007 yılında kabul edilen ASEAN Şartı ile ASEAN'ın hedef ve amaçlarına ulaşılabilmesi için yasal ve kurumsal bir çerçeve oluşturulmuş ve 2015 yılına kadar 3 ayaklı ASEAN Topluluğu'nu oluşturacak "ASEAN Güvenlik Topluluğu", "ASEAN Ekonomik Topluluğu" ve "ASEAN Sosyo-Kültürel Topluluğu"nun kurulması kararlaştırılmıştır. (Narine, 2002; Acharya, 2009)

Cakarta ayrıca ASEAN çerçevesinde Güneydoğu Asya'da çatışma çözümünde de bölgesel liderlik rolünü korumaktadır. Özellikle Kamboçya ve Güney Çin Denizi sorunlarının çözümü konusunda aktif rol alarak liderlik rolünü pekiştirmiştir. Endonezya'nın bölgesel liderlik rolü tarihinde ilk defa ASEAN'ın, 2012 yılında dışişleri bakanları toplantısı sonrası Güney Çin Denizi'nde Filipinler ve Çin arasında yaşanan gerilimlere değinilmesini isteyen Manila'nın teklifine Çin ile ilişkilerinden zarar görmesinden endişe eden Kamboçya'nın karşı çıkması nedeniyle ortak bir sonuç bildirisi yayınlanamaması sürecinde bir kez daha görülmüştür. Burada dönemin Endonezya Dışişleri Bakanı Natalegawa'nın girişimi ile altı maddelik tüm üyelerce kabul edilen güç kullanımını reddeden, sorunun barışçıl yollardan BM Deniz Hukuku çerçevesinde çözümünü destekleyen bir metin hazırlanmış ve toplantıdan bir hafta sonra ASEAN dönem başkanı Kamboçya söz konusu metni ASEAN ortak açıklaması olarak yayınlamıştır. (Emmers, 2014, s: 552-553)

Soğuk Savaş'ın sona ermesi ASEAN'ın varlık nedeninin yeni düzende ne olacağı tartışmalarını da beraberinde getirmiştir. ASEAN gündemine bölgesel ticaretin serbestleşmesi, çevre, sınır aşan suçlar, yoksulluk gibi yeni konular dahil etmiş olsa da Nesadurai ve Acharya'ya etkili bir aktör olarak ortaya çıkamaması modası geçmiş kurumsal yapıları ve ASEAN yolu adı verilen prensiplere bağlılık nedeniyle işbirliği oluşturmada yaşanan zorluklardır. ASEAN Şartı'nın da geleneksel prensipleri yeni hedefler ve normlarla biraraya getirerek bölgesel entegrasyon için yeni bir dönemi başlattığı belirtilse de, bu hedeflerin pratiğe nasıl dönüştürüleceği konusunda soru işaretleri bulunmaktadır. (Freistein, 2013)[8] Endonezya'nın ASEAN'ın gelecekteki vizyonunu örgütün bölgesel otonomisini korumak ama aynı zamanda demokrasi ve insan hakları alanlarında üyelerine baskı oluşturabilecek kurumsal dönüşümleri de içeren bir yapıya sahip olmasıdır. Fakat bu vizyon diğer üyeler tarafından kabul görmemekte, bu da Cakarta'nın yükselen profiline uygun olarak ASEAN ve Güneydoğu Asya'daki komşuları ile ilişkisinden bağımsız olarak küresel arenada ikili ilişkilerini pekiştirmesi gerektiğini düşünenlerin argümanlarını güçlendirmektedir. (Emmers, 2014)

8 ASEAN Charter, http://www.asean.org/storage/images/ASEAN_RTK_2014/ASEAN_Charter.pdf

Rızal Sukma da bu duruma dikkat çekerek ASEAN'ın insan hakları ve demokrasi konularında bölgesel devletleri harekete geçirecek kurumsal değişikliklere, yaptırımlara ve ASEAN barış koruma gücü gibi diğer üyelerce reddedilen değişimlere ihtiyacı olduğunun altını çizmektedir. ASEAN'ın Güney Çin Denizi sorununda Çin ile arabuluculuk konusunda yetersiz kalışında (Meyrick, 2018) görüldüğü gibi kimi yazarlar bölgede Çin'in artan etkisinin, kimileri ise örgütün ilgi ve gündeminin farklı konulara dağılmış olmasının ASEAN'ın etkili bir aktör olmasının önündeki engeller olarak tanımlamaktadır.

ASEAN'ın Endonezya'nın dış politikasındaki merkezi rolü süreklilik gösteren bir özelliktir, ASEAN üyeleri Endonezya'nın coğrafi olarak komşu ve çıkar alanlarını kapsamakta, ayrıca 'ASEAN Artı' – *ASEAN Plus* forumları Doğu Asya Zirvesi ya da ASEAN Bölgesel Forum gibi Cakarta'ya bölgesel ve küresel rol üstlenmesi için platformlar yaratmaktadır. Örneğin Doğu Asya Zirvesi bölgede ABD'yi içine alan tek ve çoktaraflılığı içeren bir forumdur. Ancak ASEAN'ın hala Endonezya'nın dış politikasının merkezinde olup olmadığı tartışılmaktadır. (McRae, 2014, s. 8-9) 'ASEAN'ın bir ilerlemeden çok bir süreç olduğuna' değinen Sukma[1], Endonezya'nın ASEAN üyeliğinin post-ASEAN ya da ASEAN sonrası bir dış politikaya ihtiyacı olduğunu (Sukma, 2009) öne sürmüştür. ASEAN'ın Cakarta'nın dış politikasının köşetaşı olduğu görüşlerine karşın 'politikaların taşa kazılı olmadığını', değişen çıkarlara ve konjonktüre göre evrilebileceğini vurgulamaktadır. (Sukma, 2017)

Bu yaklaşım, bazı görüşler tarafından Endonezya'nın ASEAN'dan vazgeçtiği şeklinde yorumlansa da ASEAN'ın uluslararası arenada Cakarta'nın prestijini yükseltmesi için, Çin ve ABD gibi güçler karşısında pazarlık gücünü artıracak bir kurum ya da küresel sorunlarla baş etmede etkili bir platform olmadığı ancak hala bölgesel ilişkilerin istikrarlı ve barışçıl bir zeminde yürümesi için önemli bir işlevi olduğuna dikkat çekmektedir. Bu çerçevede 2000'li yıllarda Endonezya kendisini 'küresel çıkarları olan bölgesel bir aktör' olarak nitelendirmekte, (Natalegawa, 2014, s.6) sadece ASEAN çerçevesinde değil aynı zamanda uluslararası düzlemde de sürdürülebilir kalkınma, silahsızlanma, iklim değişikliği, yoksulluk, gelişmekte olan ülkeler için finansal yardım ve barış koruma gibi küresel yönetişim konularında aktif roller üstlenen bir aktör olmaya başladığını uluslararası topluma göstermektedir.[9]

4.2 2000'li Yıllarda BM Çerçevesinde Küresel Rolü

Endonezya'nın 2000'li yıllarda BM Genel Kurulu konuşmalarında sıklıkla altını çizdiği unsurlar 'çoktaraflılık' ve ekonomik ve güvenlik düzeninde 'iyi yönetişim' olmuş, kendisini 'küresel işbirlikleri, barış, güvenlik ve refaha katkı sağlayan' (Kalla, 2017), 'küresel çözüm'ün bir parçası olmak üzere 'sınırlar ötesinde barış koruma ve barış inşa' süreçlerine katılan ve çatışmalarda 'arabuluculuk' rolü üstlenen bir aktör olarak tanımladığı görülmektedir. (Kalla, 2017) 2014 yılında Yudhoyono yaptığı bir konuşmada 'akıllı yönetişim' kavramına atıfta bulunarak '*büyük güçlerin sadece aralarında değil aynı zamanda yükselen güçler ve BM'deki tüm üyelerle aralarındaki güven*

9 Ayrıntılı bilgi için 2000-2017 yılları arasında Endonezya hükümetlerinin yetkililerinin BM Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmalara bakılabilir.

açığını stratejik güvene dönüştürmeleri gerektiğini' vurgulamıştır. (Yudhoyono, 2014, p.44-45) Başkan yardımcısı Kalla da '*küresel meydan okumaların daha karmaşık hale geldiği bir dönemde tek taraflılığın sürdürülebilir bir çözüm olmadığı ve dünyanın güçlü küresel işbirliklerine ihtiyacı olduğunu*' vurgulayarak Endonezya'nın da bu türden işbirliklerine inandığının altını çizmiştir. (Kalla, 2017)

2012 yılında Başkan Yudhoyono da yaptığı bir konuşmada (Yudhoyono, 2012) çoktaraflılığın önemine vurgu yaparak uluslararası güvenlik ortamını sıcak barış olarak nitelendirmiştir. Bu sıcak barış Soğuk Savaş'ın gerilimlerinin olmadığı ancak halen de topyekûn barışa ulaşılamamış bir düzeni ifade etmektedir. Bu koşullar altında kalıcı barış ve küresel iş birliğine dayalı bir uluslararası düzen oluşturulması gerektiğini savunarak oluşmasını istedikleri yeni dünya düzeninin norm ve prensipler üzerine inşa edilmesi gerektiğine vurgu yapmakta, böylece 'norm koyucu' (*norm enterpreneur*) ve 'oydaşma inşacısı' (*consensus builder*) rollerini ön plana çıkarmaktadır. Başkan Yudhoyono Endonezya'nın küresel rollerini 'barış yapan', 'güven inşa eden', 'sorun çözen' ve 'köprü inşa eden' olarak ifade etmiştir. Köprü inşa etme rolü gelişmekte olan ülkelerin seslerini duyurmak, Kuzey ile Güney, Batı ile Müslüman dünya arasında diyalogu geliştirmek anlamında kullanmaktadır. (Yudohoyono, 2012)

Yudhoyono döneminde Endonezya'nın gerek demokratikleşme süreci sonrası gerekse de ekonomik açıdan yükselen bir performans sergilemesi ile bölgesel ve küresel düzlemde pozisyonunu yeniden gözden geçirerek 'köprü inşa eden' rolünü aktif olarak kullandığını görmekteyiz. Bu çerçevede G-20 platformu, MİKTA gibi oluşumlar da Endonezya'ya üstlenmek istediği bu rol açısından önemli bir avantaj sağlamaktadır. Endonezya'nın girişimleri ile altyapı finansmanı konusu örneğin yeniden G-20'nin öncelikli gündemleri arasında yer almıştır. (Santikajaya, s: 573-575) Kalkınma için Küresel İşbirliği (Wirajuda, 2006) ve 'tarım ve kırsal altyapı reformu' (Wirajuda, 2008) gibi küresel ekonomik yönetişimde sunduğu önerilerle gündem oluşturarak gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkeler arasında 'köprü inşa' etme rolünü somutlaştırmaktadır.

Yudhoyono döneminde (2004-2014) Endonezya BM'nin barış koruma operasyonları açısından da önemli bir aktör haline gelmiştir. 2000'de BM Barış Koruma Operasyonlarına destek veren personel sayısı 44 iken 2014'te 8 farklı misyonda 1.783 personeli görev almaya başlamıştır. (Hutabarat, 2014, s.186) Böylelikle kendi ordusunun modernizasyonunu da sağlamayı hedefleyen Cakarta, Başkan Widodo döneminde de BM Barış Koruma gücüne katkı sağlayan ilk on ülke arasına girmeyi hedefleyerek bölgesinde olduğu gibi küresel düzlemde de barışçıl bir güç olarak barış ve güvenliğe aktif olarak katkı sağlayan bir aktör olduğu imajını pekiştirmektedir. (Wiharta , 2016) Ayrıca 2008'de Burma'nın demokratikleşme sürecinde de demokrasi savunucusu – *democracy promoter* rolünü aktif bir şekilde üstlenmiş, BM ile Burma hükümeti arasında diyalog köprüsü olmuştur. (Karim, 2017, s.385-404)

Endonezya uluslararası ve bölgesel düzlemde komşuları arasında kurumsallaşmış bir bağlantı oluşturmak üzere hareket etmekte, bölgesel liderlik tarzı güç temeline dayalı baskıcı bir liderlik yerine 'uyumlu liderlik-accomodative leadership' olarak nitelendirilmektedir. (Santikajaya, s:

569-586) Endonezya güvenlik ihtiyaçlarını ASEAN temelli bölgeselcilikten (Darmosumarto, 2013) beslenerek sağlamakta, ASEAN'ın çıkarlarını da BM platformuna kurumsallaşmış bağlantı çerçevesinde taşımaktadır.[10] Kendisini küresel çıkarları olan bölgesel bir güç olarak tanımlayan Endonezya, küresel neoliberal düzenin değişmesinden ziyade aksaklıklarının onarılması taraftarı, başka bir deyişle 'yumuşak revizyonist' (Santikajaya, 2016, s. 563–586) olarak reform yanlısı bir yaklaşım benimsemektedir. 2000'li yıllarda Endonezya'nın BM'deki konuşmalarında BM'nin dünya düzeni için önemli örgütlerden biri olduğuna inancı dile getirilmiş ancak terörizm, yoksulluk ve kalkınma gibi ulusaşırı konularda daha aktif olarak hareket edebilmesi için BM kurumlarında özellikle de BM Güvenlik Konseyi'nin yapısında reform önerilerinde bulunduğu görülmektedir. (Wirajuda, 2006, s:17-18.) Kısacası gelişen ekonomisi, bölgenin stratejik ortamında değişen güç yapısı ve iç siyasi faktörler (Fealy and White, s: 92-100) 2000'lerde Cakarta'nın küresel ve bölgesel olarak daha aktif bir tutum benimsemesine neden olmuştur. Küresel düzlemde üstlendiği rollerin bölgesel rollerini ve liderlik konumunu güçlendirdiğini söyleyebiliriz. Başka bir deyişle, küresel ve bölgesel roller arasında bir çatışmadan ziyade uyumun olduğunu görebiliriz.

Sonuç ve Değerlendirme

2000'li yıllarda Endonezya'nın gerek bölgesel düzlemde ASEAN, gerekse küresel düzlemde BM'deki rol tanımlamalarına bakıldığında "*küresel çıkarları ve hedefleri olan bir bölgesel güç*" yaklaşımının ön plana çıktığı görülmektedir. 2000'li yıllarda Dışişleri Bakanlığının stratejik planlamalarında Endonezya'nın dış politikası, "*bir bölgesel güç olarak küresel düzlemde Endonezya'nın uluslararası çıkarlarını da ilgilendiren meselelerde aktif rol oynamak*" olarak tanımlanmıştr. (Natalegawa, 2014) Bu anlamda, Endonezya'nın 2000'li yıllarda bölgesinde sadece lider bir ülke olmayı hedeflemediği, bölgesel liderlik-temsil rolünü küresel düzlemde etkinliğini arttırmak amacıyla bir "sıçrama tahtası" olarak kullanmayı da amaçladığı görülmektedir. Bu çerçevede, Endonezya'nın G20 içerisinde ASEAN'ın lider ülkesi değil de, daha çok bölge ülkelerinin ve çıkarlarının temsilcisi rolünü üstlenmeye çalışması dikat çekmektedir. Bu anlamda, 2009 yılında ASEAN G20 iletişim biriminin kurulmasına öncülük ettiğini hatırlamak gerekir. 2011 yılında Endonezya Bali Concord III ile, ASEAN'ın bir uluslararası aktör olarak başta BM olmak üzere, IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret örgütü gibi küresel yönetişim mekanizmalarında etkinliğini arttırmayı hedefleyecektir. Dahası, Endonezya'nın 2007-2008 dönemine ek olarak, 2019-2020 dönemi için BM Güvenlik Konseyi geçici üyeliğine yeniden seçilmesi de, 2000'li yıllardaki girişimlerinin küresel düzeyde rolünü arttırdığını göstermesi bakımından önemli bir gelişme olacaktır.

Nitekim, Nolte'un da ifade ettiği gibi bölgesel güçler sadece kendi bölgelerinde etkin devletler değil, aynı zamanda küresel güç hiyerarşisi içerisinde de önemli pozisyona sahip veya buna talip devletlerdir. Nolte'un ifadesiyle bölgesel güçler "*küresel ve bölgesel güç hiyerarşisi içerisinde düğümlenmiş*" devletlerdir. (Nolte, 2010) Endonezya her ne kadar 2000'li yıllardan önce de

10 ASEAN tipi bölgeselleşmenin dünya barışı açısından gösterdiklerinin önemi için bakınız: Statment by Mr. Susilo Bambang Yudhoyono, President of the Republic of Indonesia, 6th Plenary Meeting, UN General Assembly, 25 September 2012, avaliable at: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/67/PV.6

ASEAN çerçevesinde bölgesel lider rolü üstlenmeye her zaman istekli olmuş olsa da, özellikle 2000'li yıllarla birlikte bölgesel liderlik-temsil rolünü küresel yönetişimde etkin bir aktör olmak için araçsallaştırma çabası içerisinde olduğu görülecektir. Bu anlamda, Endonezya küresel düzlemde bölgenin temsilcisi rolünü oynamayı hedeflemektedir. Jakarta'nın bölgesel ve küresel rolleri arasında bir denge kurma arayışında olduğu görülmektedir.

Son olarak, Nolte'un da ifade ettiği gibi, bölgesel güçlerin bölgedeki politikaları ile küresel rolleri arasında ikircikli bir durum olması halinde bir "rol çatışmasının" kaçınılmaz olabilmektedir. Öte yandan, Endonezya'nın bölgesel-küresel rol ilişkisi bağlamında bu iki düzlem arasındaki politikalarına bakıldığında ciddi bir çatışmanın olmadığını söylemek mümkündür. Şöyle ki, uluslararası düzene yaklaşım noktasında Endonezya'nın BM platformunda revizyonist değil, reformist bir turum içerisinde olmaya özen gösterdiği görülmektedir. Bu anlamda, küresel düzlemde üstlendiği rollerin bölgesel rollerini ve liderlik konumunu güçlendirdiği söylenebilir. Başka bir deyişle, küresel ve bölgesel roller arasında bir çatışmadan ziyade, denge esasına dayalı bir uyumun olduğunu söylemek mümkündür.

Tüm bunlara ragmen, Endonezya'nın küresel düzlemde halen orta ölçekli bir güç konumunda olduğu, BM Güvenlik Konseyi gibi güç politikalarının, veto mekanizmalarının hakim olduğu platformlarda sonuç elde etme konusunda önemli limitasyonlar ile karşı karşıya kalabileceği unutulmamalıdır. Nitekim Endonezya'nın 2019-2020 dönemi BM Güvenlik Konseyi geçici üyeliğine seçilmesinin ardından, Endonezya Dışişleri Bakanı Retno Marsudi, Endonezya'nın BM'deki önceliğinin Filistin meselesi olacağını belirtmiştir. Öte yandan, Endonezya'nın bu politikalarının "sonuç elde etme" konusunda ne derece etkili olduğu halen belirsizliğini korumaktadır. Jakarta'nın BM platformunda kararlar üzerinde ne derecede etkili bir aktör olabileceği sorusu, 2019-2020 BM Güvenlik Konseyi üyeliği döneminin analizi ile daha net bir şekilde görülebilecektir. Zira Güvenlik Konseyi geçici üyelik sürecinde BM platformunda gündem oluşturma, karar tasarıları sunma konusunda istekli olup olmadığı, BM'de hangi bölgesel ve küresel konularda liderlik rolü üstleneceği ve bunlara bölgeden ve dışarıdan aktörlerin ne derece destek vereceği, araştırmayı bekleyen sorular olarak ön plana çıkmaktadır.

Tablo 1: Endonezya'nın Maddi Güç Unsurları

	GSMH MİLYAR DOLAR 2016	**KİŞİ BAŞINA DÜŞEN GSMH int.US$ (2016)**	**DÜNYA TOPLAM ÜRETİMİNDEKİ PAYI % (2016)**	**ASKERİ HARCAMA US$m. 2016**	**GSMH'dan Askeri Harcamalar için Ayrılan Pay (2016)**	**2015-2016 YILLARI NÜFUS TAHMİNİ**
Endonezya	932	11.720	2.5	8.183	0.9%	258.704.986

Kaynak: Susana Garcia Diez and Daniel O'Donnel, ***G-20 in Figures, Summit of the G-20 States in Hamburg 2017***, Federal Statistics Office of Germany, June 2017, p.19. For Military Expenditure data: Stockholm Peace Institute, Military Expenditure Database, Data for all countries from 1988-2016 in constant (2015) USD https://www.sipri.org/sites/default/files/Milex-constant-2015-USD ve United Nations Statistics Division, **Population and Vital Statistics Report,** Population, latest available census and estimates (2015 – 2016) Last updated 2 November 2017 Available at https://unstats.un.org/unsd/demographic/products/vitstats/serATab2.pdf

Kaynakça

(Endnotes)

Acharya Amitav (2009), *Constructing a Security Community in Southeast Asia: ASEAN and the Problem of Regional Order*, NewYork:Routledge, 2nd edition.

Acharya Amitav (2015), *Indonesia Matters: Asia's Emerging Democratic Power*, World Scientific

Acharya Amitav, (2007), "ASEAN at 40:Mid-Life Rejuvenation?", *Foreign Affairs*,

Acharya, Amitav (2016), 'Indonesia Matters: Asia's Emerging Democratic Power', Singapore: World Scientific Publishing içinde. Awidya Santikajaya, 'Walking the Middle Path: The Characteristics of Indonesia's Rise', *International Journal*, 71(4).

Al, Arzu & Hakan Mehmetçik (2017), "Economic Regionalization and Black Sea in a Comperative Perspective", *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Dergisi*, 5: 33-45.

Barnett, M., & Duval, R. (2005). Power in international politics. *International Organization, 59*(1), 39–75.

Buzan, Barry (1998) "The Asia-Pacific: What Sort of Region in What Sort of World?" içinde Christopher Brook ve Anthony McGrew (ed.), *Asia-Pacific in the New World Order*, Routledge, London,

Buzan, Barry, and Ole Wæver (2003). *Regions and Powers: The Structure of International Security*. Cambridge Studies in International Relations 91. Cambridge, UK, and New York: Cambridge University Press,

Campos Rodrigo, (2018), 'UN Security Council elects five members for two-year term', Reuters, June 8, , https://www.reuters.com/article/us-un-election/un-security-council-elects-five-members-for-2-year-term-idUSKCN1J4258 (Erişim: 16.03.2018)

Carranza, Mario E. (2017), "Rising Regional Powers and International Relations Theories: Comparing Brazil and India's Foreign Security Policies and Their Search for Great-Power Status", *Foreign Policy Analysis*, 13, 2, 255–277.

Cooper, Andrew (eds.) (1997), *Niche Diplomacy, Middle Powers after the Cold War*, MacmilliaN Press: London, UK.

Cooper, Andrew and Dal, Emel Parlar (2016) "Positioning the third wave of middle power diplomacy: Institutional elevation, practice limitations", *International Journal*, 71, 4, 516-528.

Daniel Flemes (2016), "Brazil: Strategic Options in the Changing World Order", (içinde), Daniel Flemes (ed.) *Ideas, Interests and Strategies of Regional Powers*, US: Routledge

Darmosumarto, Santo (2013), *Indonesia and the Asia-Pasific:Opportunities and Challenges for Middle Power Diplomacy*, German Marshall Fund Policy Brief, July 2013, http://www.gmfus.org/publications/indonesia-and-asia-pacific-opportunities-and-challenges-middle-power-diplomacy

Demirbaş, Çağrı Emin ve Gülşen Aydın (2014), "Bir Örgütlenme Çerçevesi olarak ASEAN Yolu'nun Başarısı", *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 10, 37,

Diez , Susana Garcia & Daniel O'Donnel (2017) , "G-20 in Figures, Summit of the G-20 States in Hamburg 2017", *Federal Statistics Office of Germany,*

Ebert, Hannes & Daniel Flemes (2018), "Rethinking Regional Leadership in the Global Disorder", *Rising Powers Quarterly,* 3, 1, 7-23.

Eduard Jordaan (2017) "The emerging middle power concept: Time to say goodbye?", South African Journal of International Affairs, 24:3, 395-412.

Emmers, Ralf (2014), 'Indonesia's role in ASEAN: A case of incomplete and sectorial leadership', *The Pacific Review*, 27:4.

Fealy Greg & Hugh White (2016), 'Indonesia's Great Power Aspirations: A Critical View', *Asia&the Pacific Policy Studies,* 3, 1, s.92-100.

Freistein, Katja (2013), "A living Document: Promises of the ASEAN Charter", *The Pacific Review*, 26, 4: 407-429.

Gök G.O., Karadeniz R.F. (2018) ,"Analyzing "T" in MIKTA: Turkey's Changing Middle Power Role in the United Nations", içinde: Parlar Dal E. (eds) *Middle Powers in Global Governance*. Palgrave Macmillan, Cham

Gok G.O., M.S. Gok (2016), "Emerging Economies: Comperative Analyses of MIST and IBSA Countries", *Eurasian Journal of Social Sciences*, 4(2): 1-13

Hutabarat Leonard F. (2014) 'Indonesian Participation in the UN Peacekeeping as an Instrument of Foreign Policy: Challenges and Opportunities', *Global & Strategis*, 8, 2.

Jordaan, Eduard. (2003), 'The concept of a middle power in international relations: distinguishing between emerging and traditional middle powers', *Politikon: South African Journal of Political Studies*, 30:1,165-181.

Karim Moch Faisal (2017), 'Role Conflict and the limits of state identity:the case of Indonesia in democracy promotion', *The Pacific Review,* 30, 3, s.385-404.

Karim, Moch Faisal (2018), "Middle power, status-seeking and role Conceptions: The cases of Indonesia and South Korea," *Australian Journal of International Affairs*, (DOI: 10.1080/10357.718.2018.1443428)

Katzenstein, Peter J. (2005) *A World of Regions: Asia and Europe in the American Imperium*. Cornell Studies in Political Economy. Ithaca, NY: Cornell University Press,

Kutlay, Mustafa & Osman Bahadır Dinçer (2012) "Türkiye'nin Ortadoğu'daki Bölgesel Güç Potansiyeline İlişkin Ampirik bir İnceleme", *Akademik Ortadoğu*, 6, 2.

Laksmana Evan A. (2011), 'Indonesia's Rising Regional and Global Profile: Does Size Really Matter?', *Contemporary Southeaast Asia,* Vol. 33 No 2, 2011, s. 157-82.

Malamud, Andrés (2011) 'A leader without followers? the growing divergence between the regional and global performance of Brazilian foreign policy', *Latin American Politics and Society*, 53:3, 1–24

McRae, Dave, (2014) "More Talk than Walk: Indonesia as a Foreign Policy Actor", Analysis Paper, Lowy Institute, s. 8-9, https://www.files.ethz.ch/isn/177531/mcrae_more_talk_web_0.pdf (Erişim: 12.06.2018)

Mehmetcik, Hakan, "Bölgeselcilik Çalışmalarında Bölgeler Üstü ve Bölgeler Arası İlişkiler: Avrupa Birliği ve Afrika Birliği İlişkileri Örneği", International Journal of Political Science & Urban Studies • Uluslararası Siyaset Bilimi ve Kentsel Araştırmalar Dergisi Cilt 7, Özel Sayı, Temmuz 2019.

Meyrick, Robyn Kelly-, (2018) 'Will the South China Sea dispute mark the downfall of ASEAN? ', *Global Risk Insights*, July 27, , https://globalriskinsights.com/2017/07/south-china-sea-dispute-downfall-asean/

Narine, Shaun (1999)., "ASEAN into the 21st Century:Problems and Prospects", *The Pacific Review*, 12, 3.

Narine, Shaun (2002) *Explaining ASEAN, Regionalism in Southeast Asia*, London:Lynee Riener Publishers,

Natalegawa, Marty (2014) Annual Press Statement Minister for Foreign Affairs Republic of Indonesia, R.M. Marty M. Natalegawa, https://www.kemlu. go.id/Documents/PPTM%202014/Annual%20Press%20 Statement%20Minister%20for% 20Foreign%20Affairs.pdf. (aktaran) Moch Faisal Karim (2018): "Middle power, status-seeking and role conceptions: the cases of Indonesia and South Korea", *Australian Journal of International Affairs*, DOI: 10.1080/10357.718.2018.1443428

Nesaduraii Helen, (2008) "The Association of Southeast Asian Nations (ASEAN)", *New Political Economy*, 13:2,

Nolte, Defley (2010) 'How to compare regional powers: analytical concepts and research topics', *Review of International Studies*, 36: 881–901.

Parlar Dal Emel and Ali Murat Kurşun (2016), "Assessing Turkey's Middle Power Foreign Policy in MIKTA: Goals, Means and Impact", *International Journal*, 71(4), 608–62.

Piccone Ted and Bimo Yusman (2014), 'Indonesian Foreign Policy: 'A Million Friends Zero Enemies', Brookings Institute,

Prys, Miriam (2012) *Redefining regional power in ınternational relations* (New York, NY: Routledge)

Robertson, Jeffrey (2017), "Middle-power definitions: confusion reigns supreme", *Australian Journal of International Affairs,* 71:4, 355-370.

Robison, Richard (2016), 'Why Indonesia will not be Asia's Next Giant?', Indonesia at Melbourne, July 14, http://indonesiaatmelbourne.unimelb.edu.au/why-indonesia-will-not-be-asias-next-giant/ (Erişim: 12.06.2018)

Santikajaya Awidya (2016), 'Walking the Middle Path: The Characteristics of Indonesia's Rise', *International Journal*, Vol. 71(4), s: 565.

Schirm, Stefan A., (2010), 'Leaders in Need of Followers. Emerging Powers in Global Governance', *European Journal of International Relations*, 16:2, 208–12.

Schuman, Maxi, "South Africa", içinde Defley Nolte, "How to compare regional powers: analytical concepts and research topics", *Review of International Studies*, 36: 881–901.

Sever, Aysegul and Gonca Oguz Gok, (2016), "UN Factor in the "regional power role" and the Turkish Case in 2000s", *Cambridge Review of International Affairs*, 29,3.

Söderbaum, Fredrik, and Timothy M. Shaw, eds. (2003) *Theories of New Regionalism: A Palgrave Reader*. International Political Economy. New York: Palgrave Macmillan.

Stephan, Matheew D. (2012), "Rising Regional Powers and International Institutions: The Foreign Policy Orientations of India, Brazil and South Africa", *Global Society*, 26, 3, 289-309.

Sukma, Rızal (2009) 'Indonesia needs a post-ASEAN foreign policy', *The Jakarta Post*, June 30, http://www.thejakartapost.com/news/2009/06/30/indonesia-needs-a-postasean-foreign-policy.html

Sukma, Rizal (1997), 'Indonesia's Bebas-Aktif Foreign Policy and the Security Agreement with Australia', *Australian Journal of International Affairs,* 51(2), , 231-241.

Wiharta, Sharon (2016) Peacekeeping Contributor Profile: Indonesia, Providing for Peacekeeping, http://providingforpeacekeeping.org/2016/02/05/peacekeeping-contributor-profile-indonesia/ (Erişim: 12.06.2018)

Yudhoyono (2012), S. B., 'Indonesia's Role as a Regional and Global Actor', Speech at the 2nd Annual Address at the Foreign and Commonwealth Office, London, 2 November 2012; accessed at https://www.wiltonpark.org.uk/president-yudhoyonos-speech-at-our-annual-address/, 2 November 2016.

'Indonesian leadership in ASEAN: running out of steam or taking a breather?', Indonesia at Melbourne, May 24, 2017, http://indonesiaatmelbourne.unimelb.edu.au/indonesian-leadership-in-asean-running-out-of-steam-or-taking-a-breather/

Annual Press Statement, Minister For Foreign Affairs, Republic of Indonesia, R.M.Marty M. Natalegawa, Jakarta, 7 January 2014.

https://www.kemlu.go.id/Documents/PPTM%202014/Annual%20Press%20Statement%20Minister%20for%20Foreign%20Affairs.pdf (Erişim: 12.06.2018)

Annual Press Statement, Minister For Foreign Affairs, Republic of Indonesia, R.M.Marty M. Natalegawa, Jakarta, 7 January 2014. https://www.kemlu.go.id/Documents/PPTM%202014/Annual%20Press%20Statement%20Minister%20for%20Foreign%20Affairs.pdf (Erişim: 12.06.2018)

Annual Press Statement, Minister For Foreign Affairs, Republic of Indonesia, R.M.Marty M. Natalegawa, Jakarta, 7 January 2014,s.6. https://www.kemlu.go.id/Documents/PPTM%202014/Annual%20Press%20Statement%20Minister%20for%20Foreign%20Affairs.pdf (Erişim: 12.06.2018)

avaliable at http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/63/PV.14 and also Statement by Mr. Susilo Bambang Yudhoyono, President of the Republic of Indonesia,

Campos, Rodrigo 'UN Security Council elects five members for two-year term', *Reuters*, June 8,2018, (https://www.reuters.com/article/us-un-election/un-security-council-elects-five-members-for-2-year-term-idUSKCN1J4258) (Erişim: 12.06.2018)

Statement by Mr. Hassan Wirajuda, Minister for Foreign Affairs, UN General Assembly, 18th Plenary Session, 25 September 2006, available at http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/61/PV.18 p.17-18.

Statement by Mr. Hassan Wirajuda, Minister for Foreign Affairs, UN General Assembly, 18th Plenary Session, 25 September 2006, available at http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/61/PV.18 p.17-18.

Statement by Mr. Muhammad Jusuf Kalla, Vice-President of the Republic of Indonesia, UN General Assembly, 13th Plenary Meeting, 21 September 2017, avaliable at: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/72/PV.13

Statement by Mr. Susilo Bambang Yudhoyono, President of the Republic of Indonesia,UN General Assembly, 6th Plenary Session, 24 September 2014, p.44-45. *Available at: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/69/PV.6*

UN General Assembly, 3rd Plenary Meeting, High-level Plenary Meeting of the General Assembly: separate meeting on Financing for Development , 14 September 2005, avaliable at: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/60/PV.3

Chrome Dosya Düzenle Görüntüle Geçmiş Yer İşaretleri Profiller Sekme Pencere Yardım 2 Aralık Pzt 14:08

Marmara Üniversitesi - Başvu | MARMARA ÜNİVERSİTESİ | Marmara Üniversitesi Siyasal

dergipark.org.tr/tr/pub/marmarasbd

Güncellemeyi tamamla

Library Genesis | Aylık Form - EBYS | Google | Scratch goes to K... | Inbox (4,418) - go... | Deniz | YouTube | Haritalar | Council of Higher...

Dergisi uluslararası, açık erişimli, hakemli, yılda iki kez (Mart-Eylül) yayınlanan bilimsel bir dergidir. Dergi siyaset bilimi, kamu yönetimi, uluslararası ilişkiler ve yerel yönetimler alanında Türkçe, İngilizce ve Fransızca dilinde yazılmış özgün araştırma ve derleme makaleleri ile kitap inceleme yazılarını kabul etmektedir. Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi, halihazırda EBSCO (Political Science Complete), SOBIAD, Ulrich's ve TÜBİTAK ULAKBİM Sosyal ve Beşeri Bilimler Veri Tabanı'nda taranmaktadır.

Daha fazla bilgi için:
sbd-siyasal.marmara.edu.tr

50B 135B 39 53 66

+ Takip Et 192

Son Sayılar

- 2024 - Cilt: 12 Sayı: 2
- 2024 - Cilt: 12 Sayı: 1
- 2023 - Cilt: 11 Sayı: 2
- 2023 - Cilt: 11 Sayı: 1

Özel Sayılar

Tüm Sayılar

- Makale Gönder
- Hakemlik İsteği Gönder
- Amaç ve Kapsam
- Yazım Kuralları
- Etik İlkeler ve Yayın Politikası
- Ücret Politikası
- Dergi Kurulları
- İstatistikler
- Dizinler

İletişim Dergi Tarihçesi

GÜNCEL SAYI

2024 - Cilt: 12 Sayı: 2

Araştırma Makalesi

1. Revisiting the Debates on the 2010 Constitutional Referendum in Turkey: Democratic Transition or Authoritarian Populism?

Geri Bildirim